

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yritystalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

Palkkatuen poistaminen työllisyysviranomaisen (=kunnan) keinovalikoimasta on selkeä heikennys nykyiseen verrattuna. Alueellamme on ollut useita menestystarinoita, jossa pitkään työttömänä ollut asiakas ohjautuu kuntouttavan työtoiminnan kautta palkkatukityöhön kunnan toimialalle. Joissakin tapauksissa asiakas on työllistetty määräaikaiseen tai vakituiseen työsuhteeseen kunnalle. Lisäksi jatkosijoittamista yksityisen sektorin työpaikkoihin on käytetty. Palkkatuen poistaminen työllisyysviranomaisen keinovalikoimasta heikentää erityisesti vaikeasti työllistyvien asemaa ja työllistymisen edistämistä.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

Mikäli monialaisen tuen yhteistoimintamallin asiakasohjausta koskevien edellytysten muuttuminen kasvattaa palvelun asiakasmääriä, osoittaako valtio lisäeuroja tai lisäresursseja palvelun turvaamiseksi? Useiden hyvinvointialueiden määrärahatilanne tiukkenee entisestään ja lakisääteiset palvelut joudutaan turvaamaan niukkenevilla euroilla. Asiaksmäärien kasvattaminen ei ole mahdollista, ellei palveluun kohdentuvaa resurssia kasvateta. Asiakkaille halutaan tarjota laadukasta palvelua, joka ei suurilla asiakasmäärillä ole mahdollista. Olisi kuitenkin hyvä arvioida kasvavia asiakasmääriä erilaisilla mittareilla, joita voisivat olla tulevien hyvinvointialueiden asukkaiden hyvinvointi-indeksi, sairastavuus, rakennetyöttömyys, pitkäaikaistyöttömyys ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuus alueella. Mikäli muutamat indikaattorit edelle mainituista ovat korkealla, on hyvin todennäköistä, että tarve monialaisen tuen yhteistoimintaan kasvaa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

Yleisesti ottaen monialaisen tuen yhteistoimintalaki on kannatettava kokonaisuus, koska yhteistoiminnan sosiaali- ja terveystyöt on selkeästi osoitettu hyvinvointialueiden vastuulle. Monialaista tukea tarvitsevat asiakkaat eivät työllisty pelkästään työvoimaviranomaisen keinovalikoiman turvin, vaan tarvitsevat laaja-alaisesti sosiaaliohjausta (erityisen tuen tarpeessa olevat asiakkaat sosiaalityötä) sekä terveystyöjä. Lakiluonnoksessa luovutaan työttömyyden keston liittyvistä kriteereistä, kun arvioidaan asiakkaan monialaisen tuen tarvetta. Tämä on tervetullut uudistus, koska monialainen tuki perustuisi asiakkaan palvelutarpeeseen ja monialainen tuki aloitettaisiin aiempaa varhemmin. Tämä saattaa myös vähentää työttömyydestä aiheutuvia muita sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Kolikon käänköpuolena on asiakasmäärien kasvu. Määräraha ja henkilöstöresurssiasiaa on kommentoitu jo kohdassa 4.2.

4§:ssä kerrotaan palvelutarpeen arvioinnissa, jossa selvitetään laaja-alaisesti myös asiakkaan työ- ja toimintakyky. Tämä asettaa painetta terveydenhuollon ammattilaisten roolille palvelutarpeen arvioinnissa. Lisäksi näemme Kelan roolin tärkeänä arvioinnissa. Mikäli asiakkaan palvelutarve

arvioidaan monialaisesti ja hyvin laajasti, tulee myös tarvittavat määrärahat ja resurssit kohdentaa oikein monialaisen tuen yhteistoimintaan.

4§: 2 momentissa mainitaan, että Kansaneläkelaitos osallistuisi työllistymissuunnitelman laadintaan, jos työttömän palvelutarve edellyttää Kansaneläkelaitoksen palveluja. Tarkoitetaanko tässä momentissa kuinka laajasti Kelan palveluita? Mikäli momentin tulkinta on laaja, tulee myös Kelan resursseja lisätä monialaisen tuen yhteistoimintaan, koska suurin osa vaikeasti työllistyvistä tarvitsee Kelan palveluita arjen- ja elämähallintansa edistämiseksi.

4§:n 3 momentissa monialainen työllistymissuunnitelma tulisi olla laadittuna kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun asiakas on ohjattu palveluun. Mikäli asiakas tarvitsee myös Kelan palveluita työllistymisensä tueksi, miten varmistetaan se, että myös Kela pystyy resursoimaan henkilöstöä annetussa ajassa monialaisen työllistymissuunnitelman tekemiseen?

8§:ssä kerrotaan monialaisen tuen asiakkuuden päättymisestä ja että yksittäisen palvelun päätyminen ei automaattisesti pääty monialaisen tuen asiakkuutta. Tarkoitetaanko pykälässä käytännössä sitä, että sosiaaliohjauksen päätyminen ei automaattisesti pääty monialaisen tuen asiakkuuden tarvetta?

9§:ssä mainitaan, että toimintamalli ei enää edellyttäisi yhteisiä toimipisteitä. Mielestämme toimipisteistä ei tule luopua, koska yhteinen toimipiste edesauttaa niissä työskenteleviä ammattilaisia toimimaan monialaisesti ja etsimään ratkaisuja asiakaan työllistymisen edistämiseksi. 16§:ssä veloitetaan työllisyysviranomaista järjestämään toimitilat nuorten työllistymistä edistävää matalan kynnyksen yhteispalvelua varten. Mikäli nuorten yhteispalvelulle halutaan yhteiset toimitilat, niin miksi ei myös aikuisväestölle?

16§:ssä kerrotaan nuorten työllistymistä edistävästä matalan kynnyksen yhteispalvelun järjestämisestä. Toisaalta pykälässä mainitaan, että työllisyysviranomaisen tulee järjestää toimitila mutta pykälän loppupuolella sanotaan, että nuorten monialaista matalan kynnyksen palvelua varten ei edellytetä omaa toimitilaa, vaan toimitilasta olisi tarkoituksenmukaista päättää kunnan, työllisyyspalveluista vastaavan alueen sekä hyvinvointialueen kesken. Eli edellytetäänkö nuorten palvelulle yhteinen toimitila vaiko ei? Pykälässä on selkeä ristiriita.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

TE2024 lakipaketti sisältää useita elementtejä, jotka ovat selkeitä heikennyksiä vaikeasti työllistyvien asiakkaiden näkökulmasta. TE2024 uudistuksessa kunnan rahoitusvastuu muuttuu (ns. kannustava rahoitusmalli), jossa aktivointitoimenpiteet (esim. kuntouttava työtoiminta) ei jatkossa vaikuttaisi rahoitusosuuteen. Asiakasnäkökulmasta aktiivipalveluun osallistumisella tai osallistumattomuudella ei ilmeisesti olisi vaikutusta työttömyysturvaan. Panostaako työllisyysviranomainen (=kunta) sellaisiin toimenpiteisiin, joilla ei ole minkäänlaista vaikutusta rahoitusvastuuseen?

Palkkatukityöllistämisen työkalun poisjättäminen palveluvalikoimasta tulee vaikuttamaan välillisesti asiakkaiden polutukseen eli mahdolliset jatkolut kuntouttavasta työtoiminnasta palkkatukitoihin eivät enää toteudu. Vaikeasti työllistyvät asiakkaat ovat hyvin harvoin valmiuksissa työllistymään suoraan avoimille työmarkkinoille. He tarvitsevat vahvaa tukea niin sosiaali- kuin terveyspalvelujen keinoin, voimakasta polutusta ja valmennusta, jotta asiakkaan työmarkkinavalmiudet kohentuvat. Työllistyminen avoimille työmarkkinoille saattaa kestää vuosia. Lakipaketissa toivotaan yksityisen sektorin ottavan laajempaa vastuuta palkkatukityöllistämisestä. On ymmärrettävä se tosiseikka, että yksityisen sektorin vaateet työntekijöitä kohtaan ovat hyvin erilaiset kuin esimerkiksi 3. sektorin palkkatukitöissä.

On useita kuntia, joita leimaa laaja rakennetyöttömyys, vaikea taloudellinen tilanne ja terveyspalvelujen (erityisesti mielenterveys- ja päihdepalvelujen) runsas tarve. Yhtälöä ei helpota, että osassa hyvinvointialueita resurssit ja määrärahat niukkenevat entisestään. On hyvin erikoista, että kaikki työkalut, joilla heikossa työmarkkina-asemassa olevien asiakkaiden työllistymisen edellytyksiä saadaan tuettua, otetaan tässä lakipaketissa pois. Palkkatukiudistus heikentää pitkään työttömänä olevien työllistymistä ja osallisuutta entisestään, jolloin asiakkaiden elämänlaatu, hyvinvointi ja taloudelliset mahdollisuudet huononevat entisestään. Tämä luo painetta hyvinvointialueiden tarjoamiin sosiaali- ja terveyspalveluihin, joihin ei ole määrärahaa niukkenevan budjetin takia. Tiukat palkkatukisäädökset vaikeuttavat 3. sektorin toimintakenttää, mahdollisesti supistavat toimintaa ja vaikuttavat oleellisesti työllistettyjen volyymeihin niin kuntouttavassa työtoiminnassa, työkokeilussa ja palkkatuetussa työllistämisessä ja heikentävät oleellisesti vaikeasti työllistyvien asiakkaiden palveluvalikoimaa.

Holm-Richardson Niina
Kymsote (Kymenlaakson sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä)